

Sløret foran Vietnam

Kronik

Kristeligt Dagblad

Torsdag
6. februar
1992

AF
**Anders
Tandrup**

Almindeligvis regnes det ikke for godt om at skrive historie ud fra præmisser som »hvad nu hvis...«, »kunne det tænkes...« eller »mon ikke han...«.

Naturligvis må en serios forsker stille sig selv sådanne spørgsmål - men det forventes, at han holder dem for sig selv og giver læseren de bedst mulige svar.

Den norske historiker, Stein Tønnesson, giver de bedst mulige svar - men man får spørgsmålene med i købet. Og det er altid forfriskende at møde et bud med dogmerne.

Tønnesson rejser spørgsmålet om, hvad USAs præsident, Franklin D. Roosevelt, egentligt havde i tankerne med hensyn til Fransk Indokinas fremtid efter Anden Verdenskrig. Roosevelt døde i april 1945, men var i fuld gang med at skabe en »ny verdensorden«.

I store træk er svaret kendt. Roosevelts »ny verdensorden« rummede ingen plads for kolonialisme, og FDR - som han populært omtales - havde især vendt sin vrede mod det franske styre i Indokina. Man kan undre sig over, at FDR ikke var lige så forarget over hollanderne i det senere Indonesien - uden at dette skal forklæne graden af fransk udbyrning og undertrykkelse.

ekstil-general. »Ballademager« er et af de udtryk, der anvendes i et memorandum fra Det hvide Hus. De Gaullies følelser for FDR var lige så færdige.

I sin bog »The Vietnamese Revolution of 1945, Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle: in a World of War« søger Tønnesson at udfrede nogle af disse tråde. I vigtige broller optræder Storbritanniens Winston Churchill og Kinas Chiang Kai-shek.

Listen kunne forlænges med amerikanske, franske og britiske diplomater og militærchefer, der under hele dramaet gik som katte om den varme grød, fordi de stort set ikke kunne gøre andet. FDR havde sine planer, men de fleste i bedste fald kendte brudstykker - og selv de udførte en snæver kreds. Tønnessons bog (458 sider) handler på sin vis ikke om andet end forespørgsler, der blev tielt ihjel eller besvaret i så kryptiske vendinger, at enhver - alt efter temperamnet eller erfaring - kunne håbe det bedste eller frygte det værste.

Under en fortløbig samtale med en af Stillehavets flådes chefer, admiral William Halsey, i marts 1945 betroede FDR ham, at Japan var rede til at åbne en front mod Japan - samt en række andre ting, »der var så hemmelige, at jeg ville have foretrukket ikke at kende dem«. De er fortsat hemmelige, men har givet berørt Indokina.

Er der noget nyt i det? Beklageligvis må svaret blive et nej. Trods kongresløgninger må vi stadig føle os ret så usikre om, hvad den amerikanske ambassadefører han invaderede Kuwait i 1990. Og det er ikke kun spørgsmålet om, hvorvidt April Gasparie lod Saddam Husseins forstå, at USA ikke blandede sig i »interne arabiske anliggender«. Hvem havde givet hende disse direktiver? I så fald hvorfor? Og hvis hun ikke havde klare direktiver - i så fald hvorfor ikke?

Det er noget af det samme, der igen dukker op i Stein Tønnessons beretning. Han har været igennem et betragteligt arkivmateriale og et rigt arsenal af biografier. Og han har fundet mange besynderlige huller. Når det gælder vigtigste allierede konferencer som Quebec (sep-

USA's præsident Franklin D. Roosevelt, der døde i foråret 1945, havde sine planer om, hvad der skulle ske med Fransk Indokina efter Anden Verdenskrig. Mange aspekter i hans intentioner er fortsat for hemmelige til at kunne afsløres, skriver KDS medarbejder, Anders Tandrup. Den norske historiker, Stein Tønnesson, har gjort et forfriskende forsøg på at mindske vor uvidenhed om dette stykke Vietnam-historie.

tember 1944) mellem FDR og Churchill eller Jalta (februar 1945) mellem de to og Sovjets Josef Stalin - ja, så nævnes Fransk Indokina ikke med et ord. Det kan næppe skyldes, at man undlod at invidere de Gaulle. Den franske generalis fravær ville netop have gjort en dørfølelse mere »åbenlyst«.

Ingen kan have været i tvivl om den amerikanske præsidents grundholdning. I anden sammenhæng lagde FDR ikke skjul på, at han forestillede sig Indokina som en slags mandatområde - for en tid bestyret af Chiang Kina.

Generalissimoen betragtede sig. For nærværende havde han rægtigt i krigen med Japan, og forude ventede opgøret med Maos kommunister. Han var også klar over, at efter et usinddrigt fjendskab ville vietnameserne næppe hilse hans tropper som befriere. Man kan sige meget om Chiang, som kommunisterne i 1949 fordrov til et Taiwan (Formosa), der heller ikke var Kina for venligt stemt. Men han vidste, hvad han gjorde, den dag, han sagde nej til Roosevelts tilbud.

FDR fortsatte med sine planer. I januar 1945 rettede admiral Halseys hængarskabte et kratiigt anbrøb på mål i Indokina. Var det en alledinngsmåre eller opraktien til FDR's invasion. Det er muligvis en af de ting, som Halsey følte sig ubehageligt til mode ved at blive orienteret om - og som fortsat er hemmelige. Men der var mange, der så aktionen som

Så gode venner var de vist - ikke alle! USAs præsident Franklin D. Roosevelt (på billedet nr. 2 fra venstre) kunne ikke udså Franskrigens Charles de Gaulle, der her er placeret mellem vennen og Storbritanniens premierminister Winston Churchill. Yderst til venstre den franske general Henri-Honoré Giraud. Billedet er taget på Casablanca-konferencen i januar 1943.

tegn på en forestående invasion. Resterne af det pro-nazistiske, franske Vichy-styre, der fortsat havde den administrative magt i kolonien og nu søgte at opbygge en gaulistisk modstandsbevægelse. Japanerne, der havde den reelle kontrol, og som i marts afsatte det franske styre ved et kup. Og der var Ho Chi Minhs kommunistiske guerilla, der på længere sigt ønskede både national selvstændighed og socialisme.

Førte Halseys raid ikke til andet, så ødelagde det en stor del af den civile transportflåde i Indokina. Det var medvirkende til at skabe den største hungerskatastrofe i Vietnams historie. Høsten i nord var slået fejl, og ris fra syd kunne ikke bringes frem. Al søvtræng og anden ikke brnges frem. Al søvtræng og anden de ikke krisen mindre. Nogle kilder anslår, at en million mennesker døde af sult. Den nationalistiske regering, som japanerne havde indsat efter kuppet, magtede ikke situationen, og befolkningens frustration og raseri var stærke faktorer i den »august revolution«, som Ho Chi Minh gennemførte i kølvandet på Japans kapitulation.

»August revolutionen« er det andet hovedtema i Tønnessons bog. Den foreنده for en kort tid Vietnam - så vendte franskmændene tilbage, og landet måtte igenem to sønderslidende krige. Indtil 1954 mod Franskrig, hvor resultatet blev et midlertidigt delt Nord- og Sydvietnam. Derpå fulgte smart borgerkrig og en

massiv amerikansk intervention. Den endelige kommunistiske magtovertagelse kom i 1975.

Tønnessons bog slutter, hvor alt dette begynder - med »august-revolutionen«. Tønnesson forholder sig skeptisk til de fremstillinger, der skildrer Vietnam som »modent til en revolution«. Og helt så enkle er tingene selvfølgelig aldrig. På den anden side forekommer det mig også lidt for forenklet, når han taler om det »magttonnum«, der opstod i perioden mellem det japanske kup i marts og kapitulationen i august. Der var et magttonnum: Den franske kolonimagt var elimineret, mens japanerne gjorde meget lidt for at støtte den nationalistiske regering, de havde indsat i stedet.

Men breder tolket havde der eksisteret et magttonnum længe før det japanske kup. Tønnesson leverer selv et got eksempel. Da både det franske kolonistyre og japanerne forventede en allieret invasion, forberedte de hver for sig en tilbagetrækning til det vietnamesiske højland. Det lykkedes dem at opbygge deres forsyningsbaser uden, at rivalen blev klar over det. Men Ho Chi Minhs guerillabestrebte de begge projekter. Det gjorde dem om, at »viden er magt«, får her en ny dimension. Gennemgår man de efterfølgende Vietnam-krige, ser man dette gentage sig. Guerrillaernes styrke var deres »videns« (befolkingsstøtte). Militær jævnbyrdighed eller overlegenhed kom først ind i billedet i den aller sidste fase af konflikten.

Den amerikanske Vietnam-forsker, Alexander Woodside, har i bogen »Communism and Revolution in Modern Vietnam« (1976) lagt betydelig vægt på, at Ho Chi Minh »havde en plan«. Det er naturligtvis ikke nok i sig selv, men det er et klart forsprog, når rivelerne er mere eller mindre handlingslammede og/eller famler i blinde. Og selv om Tønnesson viser, at alle involverede parter skam havde deres planer, så var de ikke alle lige gode til at føre dem ud i livet.

Det tog 30 år at realisere Hos plan - et forenet, socialistisk Vietnam. Og Ho var død flere år forinden. Også Roosevelt døde, før hans visioner kunne omsættes til realiteter. Men planen døde ikke med FDR. Den blev videreført - omend i en noget modereret form - af efterfølgeren, Harry Truman. Franskmændene fik lov at vende tilbage, men egentligt amerikansk støtte blev det først til, da »den gamle krigs-udvikling i både Europa og Asien gjorde enhver anti-kommunistisk allieret til det mindste af to onder«.

ANDERS TANDRUP

Og præsident Roosevelts grundtanke - at Franskmændene skulle ud - blev der sådan set ikke røkket ved. USA ville bare ikke have kommunistene ind.

Stein Tønnesson: »The Vietnamese Revolution, Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle in a World at War« (PRIO/Sage, London, 1991, 458 s.), Pris 45 dollars.